

УДК 343.2

В. П. Тихий,

докт. юрид. наук, проф., академік
НАПрН України, керівник Київсько-
го регіонального центру НАПрН Ук-
раїни

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

У статті досліджуються питання визначення поняття стадії злочину, їх видів і значення у правозастосуванні. Особливу увагу приділено відмежуванню готування до злочину від виявлення умислу, однієї стадії від іншої. Розглянуто особливості кваліфікації та призначення покарання за незакінчений злочин.

Ключові слова: стадія злочину, виявлення умислу, готування до злочину, замах на злочин, непридатний замах, непридатний об'єкт, непридатні засови.

Учинення злочину – це певний процес, його перехід від одного етапу (стадії) до іншого (наступного), процес зростання якісних відмінностей, які виражають специфіку кожного етапу (стадії) злочину.

Кримінальний кодекс України стадіям вчинення злочину присвячує систему норм (ч. 2 ст. 6, статті 13-17, ч. 4 ст. 29, ст. 31, ч. 1 ст. 68), і у самій назві розділу III Загальної частини та ч. 3 ст. 31 застосовує термін «стадії злочину», таким чином передбачаючи стадії злочину як інститут кримінального права.

Норми КК про стадії злочину вирішують питання злочинності певних діянь, конкретизують і уточнюють загальне поняття злочину, передбачене у ст. 11 КК. Тому в системі Загальної частини КК вони (ці норми) і розташовані в основному у розділі, де визначено загальне поняття злочину та види (класифікація) злочинів. У свою чергу, загальне поняття злочину є основою вирішення питання про стадії злочину. Інші норми КК про стадії злочину більш тісно пов'язані з чинністю закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, учинених на території України (ч. 2 ст. 6), та з інститутами співучасті у злочині (ч. 4 ст. 29, ст. 31) або призначення покарання (ч. 1

ст. 68), що і визначає їх розташування в розділах II («Закон про кримінальну відповідальність»), VI («Співучасть у злочині») та XI («Призначення покарання») Загальної частини КК.

Стадії злочину як інститут кримінального права мають значення для застосування багатьох норм КК, зокрема, про добровільну відмову від закінчення злочину, про наявність чи відсутність злочину, про момент вчинення злочинного посягання і чинність кримінального закону в часі, у тому числі його зворотної дії, про місце вчинення злочину і чинність кримінального закону в просторі, про співучасть у злочині, добровільну відмову співучасників, повторність та сукупність злочинів, про необхідну оборону, затримання особи, що вчинила злочин, крайню необхідність, звільнення від кримінальної відповідальності при амністії, призначення покарання тощо.

Стадії злочину (в перекладі з грецької «стадія» означає період, певний ступінь розвитку чого-небудь, фазу розвитку) – це передбачені КК суспільно небезпечні етапи його здійснення, які істотно різняться між собою за ступенем реалізації злочинного наміру, тобто за характером діяння (дії або бездіяльності) і моментом його закінчення (припинення), а тим самим і за ступенем тяжкості вчиненого особою діяння.

У зв'язку з тим, що злочином є тільки передбачене КК суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, кожна стадія вчинення злочину повинна являти собою саме таке діяння. Тому не є стадіями вчинення той або інший стан свідомості особи, її думки, формування намірів, їх прояв, виявлення тощо. Це ще не діяння, в якому об'єктивується умисел. Тільки суспільно небезпечні діяння можуть бути заборонені кримінальним законом під загрозою покарання, тільки вони можуть розглядатися як стадії вчинення злочину.

Стадії вчинення злочину є видами цілеспрямованої діяльності, етапами реалізації злочинного наміру і тому можуть бути тільки у злочинах, вчинених із прямим умислом. Ступінь реалізації умислу виражається в різноманітних

діяннях, які характеризують кожен етап вчинення злочину з об'єктивно існуючими між ними достатньо чіткими межами. Чим більше реалізований умисел, тим більшою мірою вчинено злочин, тим більшу шкоду може заподіяти чи заподіює винний. Визначаючи ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину, суд повинен виходити, зокрема, і зі стадій вчинення злочину.

Стадії вчинення злочину відрізняються між собою і моментом закінчення злочинного діяння. Воно може бути закінчено винним, але його вчинення може і не вдатися, а тому припинитися на попередніх стадіях (готування до злочину або замаху на злочин). Якщо злочин закінчений, він поглинає попередні етапи (стадії) його вчинення, вони не мають самостійного значення і не впливають на його кваліфікацію. Проте ці стадії мають самостійне юридичне значення, коли злочин не закінчений із причин, які не залежали від волі винного. У цих випадках його діяння кваліфікуються відповідно як готування до злочину чи замах на злочин.

КК України визнає злочинними та карними три стадії вчинення злочину: 1) готування до злочину (ст. 14); 2) замах на злочин (ст. 15) та 3) закінчений злочин (ч. 1 ст. 13). Перші дві стадії – готування до злочину та замах на злочин – мають найменування (назву) «незакінчений злочин» і є його видами (ч.2 ст.13), їх ознаки передбачені відповідно у статтях 14 і 15. У диспозиціях статей Особливої частини КК сформульовано склади закінчених злочинів.

У закінченому злочині існує єдність об'єктивної і суб'єктивної сторін; це завершальна (остання, підсумкова) стадія вчинення злочину. Вона поглинає попередні стадії вчинення злочину, і останні не мають значення для кваліфікації, якщо не створюють склад іншого злочину, оскільки всі стадії одного й того самого злочину мають єдиний (один і той самий) об'єкт посягання. У закінченому злочині винний повною мірою реалізував умисел, завершив злочин, виконав усі діяння (дії чи бездіяльність), які утворюють об'єктивну сторону складу злочину, заподіяв шкоду об'єкту.

Момент закінчення злочину є різним залежно від конструкції складу

злочину, опису ознак злочинного діяння в законі. За моментом закінчення злочини поділяються на три види: злочини з матеріальним складом, злочини з формальним складом та злочини з усіченим складом.

Деякі особливості притаманні моменту закінчення злочинів, що тривають, і злочинів, що продовжуються.

Із визначення закінченого злочину та вказівки ч. 2 ст. 13 КК на те, що незакінченим злочином є готування до злочину та замах на злочин (види незакінченого злочину), випливає, що незакінчений злочин – це умисне суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), яке не містить усіх ознак складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК, у зв'язку з тим, що злочин не було доведено до кінця з причин, які не залежали від волі винного. Саме найменування законодавцем готування до злочину та замаху на злочин незакінченим злочином свідчить про те, що хоча вони і є незакінченими, але злочинами, з усіма, в принципі, наслідками, що впливають з цього. Тобто поняттям злочину охоплюється не тільки закінчений, а й незакінчений злочин, як діяння суспільно небезпечні.

Установлення відповідальності за незакінчений злочин дозволяє припинити злочинну діяльність на більш ранніх стадіях: стадії готування до злочину чи діянь, безпосередньо спрямованих на вчинення злочину, і тим самим запобігати заподіяння шкоди цінностям, які охороняються кримінальним законом. Порівняно із закінченим злочином незакінчений злочин за характером вчинених дій і моментом їх припинення має особливості і відмінності, а в силу цього й особливості відповідальності. До того ж, добровільна відмова від злочину можлива лише при незакінченому злочині (статті 17 та 31 КК), бо тільки в цьому разі особа може ліквідувати (припинити) створену нею небезпеку спричинення шкоди об'єкту. У незакінченому злочині умисел винного повністю не реалізований, об'єктивна сторона не розвинена, не виконана, шкода об'єкту не заподіяна. Незакінчений злочин – це нездійснена можливість заподіяння шкоди об'єкту посягання, коли умисел на вчинення злочину

не реалізовується з причин, незалежних від волі винного. Злочинна діяльність припиняється у зв'язку з обставинами, які виникли всупереч волі і бажанню суб'єкта. Причини, з яких злочин не було доведено до кінця, повинні бути виявлені та вказані у вирокі суду. Причини, з яких злочин не було доведено до кінця, можуть бути різноманітними, але в усіх випадках вони не залежать від волі винного і свідчать про те, чому йому не вдалося завершити злочин. Це, наприклад, недосвідченість, невміння, нерішучість, недостатня наполегливість (суб'єктивні причини) або опір потерпілого, затримання винного, втручання об'єктивно випадкових обставин, які не дозволили довести злочинний намір до кінця (об'єктивні причини). Якщо ж злочин не доведено до кінця із власної волі особи, то вона не підлягає кримінальній відповідальності внаслідок добровільної відмови від доведення злочину до кінця (ст. 17 та ст. 31 КК).

Незакінчений злочин може бути вчинено шляхом як активної поведінки – дією, так і пасивної – бездіяльністю. Загальним для них є те, що вони (ці діяння) спрямовані на вчинення закінченого злочину, на заподіяння шкоди об'єкту і створюють для нього небезпеку. З об'єктивної сторони при готуванні до злочину особа створює умови для вчинення злочину, а при замаху на злочин вчиняє діяння, яке безпосередньо спрямоване на вчинення злочину. Із суб'єктивної сторони незакінчений злочин може бути вчинено лише з прямим умислом. Тут завжди є певна мета, а саме мета вчинення закінченого злочину. Якщо особа не бажає вчинення злочину, вона не може готуватися до нього і робити спробу вчинити його. Відповідальність за незакінчений злочин можлива лише при умислі на вчинення певного конкретного злочину. Якщо мотив і (або) мета є обов'язковими ознаками складу закінченого злочину, вони повинні бути і в незакінченому злочині. Якщо певні час, місце, спосіб дії також є обов'язковими ознаками складу закінченого злочину, вони повинні бути щонайменше в меті особи, яка вчинила незакінчений злочин. Суб'єкт незакінченого злочину також повинен мати ознаки, які є

обов'язковими для суб'єкта закінченого злочину.

У разі вчинення виконавцем незакінченого злочину інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині (ч. 4 ст. 29 КК). У разі добровільної відмови від вчинення злочину виконавця інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за готування до того злочину або замах на той злочин, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець (ч. 1 ст. 31 КК). У разі добровільної відмови будь-кого із співучасників виконавець підлягає кримінальній відповідальності за готування до злочину або за замах на злочин, залежно від того, на якій із цих стадій його діяння було припинено (ч. 3 ст. 31 КК).

Згідно зі ст. 16 КК кримінальна відповідальність за незакінчений злочин настає за статтями 14 або 15 Загальної частини КК і за тією статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин, а при призначенні покарання за незакінчений злочин суд, керуючись загальними засадами призначення покарання, обставинами, які пом'якшують або обтяжують покарання (статті 65–67 КК), враховує ступінь тяжкості вчиненого діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця (ст. 68 КК).

Визначення ступеня тяжкості вчиненого особою діяння при незакінченому злочині таке саме, як і при закінченому злочині. Інші обставини, а саме ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця, характерні лише для незакінченого злочину і є додатковими критеріями визначення ступеня його суспільної небезпечності. Ступінь здійснення злочинного наміру визначається стадією незакінченого злочину (готування до злочину чи замах на злочин), на якій злочин припинено, а так само проявом самої стадії – ступінь самого готування чи замаху (закінчений чи незакінчений замах).

При готуванні до злочину ступінь здійснення злочинного наміру вимагає з'ясування, якою мірою реально були створені умови для вчинення зло-

чину, який ступінь його підготовки, наскільки були реальні та вагомі самі підготовчі дії, які обрані засоби тощо.

Усі види готування до злочину охоплюються поняттям створення умов для вчинення злочину. Але не можна погодитися з І. С. Тишкевичем, що це «умови для безпосереднього виконання складу закінченого злочину»¹. Адже безпосереднє означає прямий зв'язок предметів, а опосередковане – такий зв'язок, який здійснюється за допомогою тієї чи іншої опосередкованої ланки, зміна одного явища передається другому через третє². З цього випливає, що при готуванні до злочину можуть бути створені умови як для безпосереднього, так і для опосередкованого вчинення злочину.

Готування до злочину необхідно відмежовувати від виявлення умислу. Під виявленням умислу розуміють прояв особою тим чи іншим способом (усно, письмово, іншим шляхом) наміру вчинити певний злочин. Діяння посягає на об'єкт, який знаходиться під охороною закону. Тому і початкова стадія вчинення злочину може бути проявлена лише в суспільно небезпечній дії чи бездіяльності. При виявленні умислу відсутні самі дія чи бездіяльність, тому виявлення умислу не розглядається як стадія вчинення злочину і не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Від виявлення умислу слід відрізнити такі самостійні злочини, як погроза вбивством (ст. 129 КК), погроза знищення майна (ст. 195 КК), погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали (ст. 266 КК), погроза щодо: працівника правоохоронного органу (ч. 1 ст. 345 КК); державного чи громадського діяча (ч. 1 ст. 346 КК); захисника чи представника особи (ч. 1 ст. 398 КК); службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ч. 1 ст. 350 КК); судді, народного засідателя чи присяжного (ч. 1 ст. 377 КК); начальника (ч. 1 ст. 405 КК), погроза вчинення нападу на

¹ Тишкевич, И. С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость) [Текст] / И. С. Тишкевич. – М., 1958. – С. 51.

² Див.: Трошин, Д. М. Место и роль естествознания в развитии общества [Текст] / Д. М. Трошин. – М., 1961. – С. 66.

службові або житлові приміщення осіб, які мають міжнародний захист, а також погроза викрадення або позбавлення волі цих осіб з метою впливу на характер їх діяльності або на діяльність держав чи організацій, які вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень (ч. 2 ст. 444 КК). У цих випадках карається не сам умисел, а суспільно небезпечне діяння (погроза), навіть якщо у погрожуючого і не було наміру в подальшому реалізувати погрозу, бо тут заподіюється безпосередня шкода відповідно безпеці життя, здоров'я, громадській безпеці, безпеці осіб, зазначених у законі.

Згідно з ч. 2 ст. 14 КК готування до злочину невеликої тяжкості, тобто підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення такого злочину, усунення перешкод або інше умисне створення умов для вчинення такого злочину не тягне за собою кримінальної відповідальності.

При замаху на злочин встановлення ступеня здійснення злочинного наміру дає можливість визначити вид замаху, ступінь близькості настання суспільно небезпечного наслідку, реально спричинену шкоду тощо.

Законодавець здійснив поділ замаху на злочин на закінчений і незакінчений за суб'єктивним критерієм, тобто за ставленням самого винного до вчинених ним діянь, за його власним уявленням про ступінь виконання його діяння у вчиненні злочину (ч. 2 та ч. 3 ст. 15 КК).

Деякі криміналісти пропонували для поділу замаху на злочин на незакінчений і закінчений використовувати об'єктивний критерій, тобто ступінь виконання об'єктивної сторони, а тому вважають відповідно незакінченим той замах, в якому не були виконані всі дії, необхідні для закінченого злочину, виконання ж всіх дій, які були необхідні для закінчення злочину, – закінченим замахом.

Але об'єктивний критерій не придатний для розмежування незакінченого і закінченого замахів, бо в тих випадках, коли злочинні наслідки не на-

стали, отже, об'єктивно не були виконані, як правило, всі ті дії, які необхідні для їх настання. Таким чином, тут завжди необхідно констатувати незакінчений замах і не залишається місця для закінченого замаху, оскільки завжди якихось дій винного не вистачило для доведення злочину до кінця. Таким чином, не все зроблено, що було необхідним для спричинення наслідків.

Невдалою є й формула змішаного (об'єктивно-суб'єктив-ного) критерію, яка пропонує визнавати закінчений замах там, де зроблено все, що можна було винному вважати потрібним для вчинення злочину. Невдалою тому, що ставить визначення поняття закінченого замаху в повну залежність від свавілля судів (один суддя буде бачити це «все», а інший – ні)³.

Хоча різниця між закінченим і незакінченим замахом має місце в межах однієї й тієї самої стадії вчинення злочину, поділ замаху на злочин на закінчений і незакінчений має значення як для кваліфікації (їх визначення дано в різних частинах ст. 15 КК), так і для призначення покарання. Незакінчений замах на злочин є початком замаху на злочин, а закінчений замах на злочин – його кінцем. Закінчений замах на злочин за ступенем тяжкості, ступенем реалізації умислу своїми ознаками ближче до закінченого злочину, і тому він завжди більш небезпечний, ніж незакінчений замах на злочин. Між ними існує різниця у ступені тяжкості, ступені реалізації умислу і, виходячи з цього, у виконанні об'єктивної сторони злочину. У закінченому замаху на злочин суб'єкт виконав (закінчив) усі заплановані ним дії, зробив усе, що вважав за необхідне для доведення злочину до кінця, а при незакінченому замаху на злочин винний не зробив усього, що він вважав за потрібне для доведення злочину до кінця. У злочинах із матеріальними складами в закінченому замаху на злочин відсутня лише одна ознака об'єктивної сторони – суспільно небезпечний наслідок, хоча суб'єкт уже повністю здійснив діяння, достатнє для спричинення наслідку. При незакінченому ж замаху на

³ Див.: Белогриц-Котляревский, Л. С. Учебник русского уголовного права. Общая и Особенная части [Текст] / Л. С. Белогриц-Котляревский. – Киев ; СПб. ; Харьков, 1903. – С. 178.

злочин у злочинах з матеріальними складами не тільки відсутній суспільно небезпечний наслідок, а й не завершене, повністю не виконане саме діяння, яке може його спричинити.

При незакінченому і закінченому замаху на злочин суспільно небезпечний наслідок не настає з різних причин. При незакінченому замаху на злочин він узагалі не міг настати, бо винний не закінчив саме діяння, яке є необхідним для спричинення наслідку, а при закінченому замаху на злочин суспільно небезпечний наслідок міг настати, бо винний виконав усі дії для його спричинення.

Поділ замаху на злочин на закінчений і незакінчений має значення і при вирішенні питання про добровільну відмову від доведення злочину до кінця. Добровільна відмова при незакінченому замаху на злочин можлива завжди, а при закінченому замаху на злочин – лише в окремих випадках.

Замах на злочин відрізняється від закінченого злочину об'єктивною стороною. При замаху на злочин вона не завершена, відсутні деякі її ознаки (або не доведено до кінця діяння, яке утворює об'єктивну сторону складу злочину, або відсутній суспільно небезпечний наслідок), а при закінченому злочині об'єктивна сторона повністю виконана. Тому визнання вчиненого діяння замахом чи закінченим злочином залежить від опису об'єктивної сторони злочину в диспозиції закону.

Замах на злочин відрізняється від готування до злочину за характером вчинених діянь, а замах на злочин з матеріальним складом так само й за близькістю настання суспільно небезпечних наслідків. При замаху на злочин діяння безпосередньо спрямоване на вчинення злочину, а при готуванні до злочину лише створюються умови для вчинення злочину. При замаху на злочин створюється, як правило, безпосередня небезпека заподіяння шкоди об'єкту, бо здійснюється діяння, яке безпосередньо може привести до закінчення злочину, у тому числі до настання наслідків у матеріальних складах злочинів. При готуванні до злочину в усіх випадках створюється лише опо-

середкована небезпека, оскільки дії при готуванні до злочину ніколи не можуть самі по собі, без вчинення інших дій заподіяти шкоду об'єкту, привести до закінчення злочину і настання, зокрема, суспільно небезпечних наслідків у злочинах з матеріальним складом. У зв'язку з цим замах на злочин порівняно з готуванням до злочину за інших рівних умов має більший рівень суспільної небезпечності, володіє більшим ступенем тяжкості.

Як відомо, залежно від придатності об'єкта (предмета) і засобів посягань розрізняють «придатний» замах на злочин і «непридатний» замах на злочин. Останній, у свою чергу, поділяється на замах на «непридатний» об'єкт і замах із непридатними засобами. Таким може бути і непридатне готування до злочину.

Замах на «непридатний об'єкт» може бути закінченим або незакінченим; він має місце тоді, коли об'єкт (предмет) не має необхідних властивостей (ознак) або зовсім відсутній, унаслідок чого винний не може довести злочин до кінця. Особа припускається фактичної помилки, що і позбавляє її можливості довести злочин до кінця. Це, наприклад, спроба крадіжки з порожнього сейфа чи порожньої кишені, постріл у труп, що помилково прийнятий за живу людину, викрадення предмета, помилково прийнятого за вибухові речовини чи наркотичні засоби.

Замах з непридатними засобами (він також може бути як закінченим, так і незакінченим) є тоді, коли особа помилково чи через незнання застосує такі засоби, за допомогою яких, унаслідок їх об'єктивних властивостей, неможливо закінчити злочин. При цьому засоби можуть бути як абсолютно, так і відносно непридатними для заподіяння шкоди. Абсолютно непридатними вважаються засоби, використання яких за будь-яких умов (обставин) не може привести до закінчення злочину (наприклад, спроба отруїти людину речовиною, помилково прийнятою за отруту).

Відносно непридатними є ті засоби, які лише за даних конкретних обставин не можуть привести до виконання задуманого (наприклад, спроба

вчинити вбивство з вогнепальної зброї, яка виявилась зіпсованою). Наявність непридатного замаху визнається нашою судовою практикою. Так, Пленум Верховного Суду України у п. 23 постанови від 26 квітня 2002 р. № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» роз'яснив, що якщо винна особа незаконно заволоділа непридатними до використання вогнепальною зброєю, бойовими припасами або їх частинами чи деталями, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, помилково вважаючи їх такими, що можуть бути використані за призначенням, вчинене належить розцінювати як замах на заволодіння цими предметами і кваліфікувати за ст. 15 та відповідною частиною ст. 262 КК.

Специфічні особливості непридатного замаху іноді можуть бути підставою для пом'якшення покарання чи для повного звільнення від кримінальної відповідальності згідно з ч. 2 ст. 11 КК. Так, у зв'язку з відсутністю суспільної небезпечності не тягнуть за собою кримінальної відповідальності замаху з використанням марновірних (забобонних) засобів та замаху з використанням абсолютно непридатних засобів через повну неосвіченість (неуцтво) винного. Перші з них полягають у здійсненні таких дій, які, на думку особи, повинні через потойбічні сили заподіяти шкоду конкретній людині чи предмету (наприклад, закляття, ворожба). Другі, тобто замаху з абсолютно непридатними засобами, застосованими винним через свою повну неосвіченість, полягають у тому, як видно із самої назви цього замаху на злочин, що ця особа внаслідок зазначених обставин застосовує для заподіяння шкоди абсолютно нешкідливі засоби (наприклад, спроба отруїти висушеним м'ясом гадюки тощо).

Отже, безпідставним є твердження, що негідний замах невідомий судовій практиці, і питання караності такого роду дії як замаху не виникають

і немає ніякої необхідності в їх теоретичному розгляді⁴.

Якщо діяння, вчинені особою при готуванні до одного злочину чи замаху на нього, містять одночасно ознаки іншого (другого) закінченого злочину, все вчинене слід кваліфікувати за сукупністю: як незакінчений злочин за ст. 14 або ст. 15 та відповідною статтею Особливої частини КК за інший закінчений злочин.

У зазначених випадках (кваліфікованого готування чи замаху) склад одного закінченого злочину одночасно є готуванням чи замахом на інший, як правило, більш тяжкий злочин. Але не можна погодитися з І. С. Тишкевичем у тому, що завжди підроблення документів, виготовлення, зберігання і збут без належного дозволу сильнодіючих отруйних речовин, виготовлення, зберігання, придбання і збут вогнепальної зброї, бойових припасів або вибухових речовин, виготовлення, незаконне носіння і збут холодної зброї і деякі інші подібні злочини є «готувальними» (підготовчими) діями до вчинення інших злочинів, і саме тому вони і визнані кримінально каранними і повинні кваліфікуватися за правилами про сукупність злочинів⁵. По-перше, відмітимо, що зазначені злочини мають власні об'єкти посягань і саме тому передбачені в КК як самостійні злочини, а не як готування чи замах на інші злочини. По-друге, за сукупністю закінченого злочину та одночасно готування чи замаху на інші злочини вони кваліфікуються лише тоді, коли винний використовує той чи інший указаний злочин для вчинення другого.

Еволюція кримінально-правової доктрини і практики у протидії злочинності, гуманізація кримінальної політики призвели до необхідності введення інституту кримінального проступку.

У зв'язку з прийняттям нового КПК, майбутнім уведенням кримінальної відповідальності за кримінальні проступки необхідно розробити концепцію розвитку кримінального права, в якій передбачити розв'язання нових

⁴ Тишкевич, И. С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость) [Текст] / И. С. Тишкевич. – М., 1958. – С. 170–173.

⁵ Там само. – С. 60–61.

проблем системи кримінального законодавства, вдосконалення його інститутів і норм. У першу чергу потребують розв'язання проблеми кола і видів кримінальних проступків. Залежно від цього конструюватимуться і відповідальність за готування до деяких кримінальних проступків і замах на них.

Тихий В. П. Уголовно-правовой институт стадии совершения преступления

В статье исследуются вопросы определения понятия стадии преступления, их видов и значения в правоприменении. Особое внимание уделено отграничению приготовления к преступлению от обнаружения умысла, одной стадии от другой. Раскрыто влияние конструкции состава преступления на момент его окончания. Рассмотрены особенности квалификации и назначения наказания за неоконченное преступление.

Ключевые слова: *стадия преступления, обнаружение умысла, приготовление к преступлению, покушение на преступление, негодное покушение, негодный объект, негодные средства.*

Tyhyi V.P. Criminal and Legal Institute of Stage of Committing a Crime

This article is devoted to research of definition of the stage of crime, their types and values for the application of law. Special attention is paid to the distinction of the preparations for the crime of detection intent, as well as distinction of one stage of the other. The peculiarities of the qualification and appointment of punishment for an unfinished crime are considered.

Key words: *stage of crime, detection intent, preparations for crime, attempt at crime, improper attempt, wrong object, unsuitable means.*